

udgør i dag på landbrugsarealerne et problem, som mange mener vil overstige konsekvenserne af forsuren fra afbrænding af fossile brændsler.

d) Økologisk jordbrug indebærer et sænket produktionsniveau, hvilket generelt må siges at være hensigtsmæssigt i en situation med massiv overproduktion af fødevarer.

e) Alligevel kan økologisk jordbrug fastholde en større beskæftigelse i landbruget, idet det på visse områder og især i grøntsagsavlens udgør et mere arbejdsintensivt dyrkningssystem.

f) De anderledes og mere alsidige sædskifter indebærer, at man i økologisk jordbrug producerer mindre overskudskorn og mere af de proteinafgrøder, som Danmark i dag importerer i store mængder fra især USA. Økologisk jordbrug indebærer en ændring bort fra situationen i dag, hvor Danmark er nettoimportør af protein og nettoeksportør af fedt og kulhydrater.

g) Økologisk jordbrug muliggør kun lokal specialisering i landbruget og kan modvirke den nuværende regionale specialisering, som bl.a. skaber store miljøproblemer ved naturgødning i Vestdanmark og et generelt øget pesticidforbrug på grund af ensidige sædskifter.

h) Økologisk jordbrug kan som et dyrkningssystem, der styrker jordens tilbageholdelsesevne over for vand og næringsstoffer, udgøre en del af alternativet til at tage marginale jorder ud af dyrkning, som det kan forventes at finde sted i de kommende år på grund af overproduktion og faldende priser. Økologisk jordbrug bør fremmes som en strategi, der »skruer ned for blusset« på de dyrkede landbrugsarealer i stedet for at braklægge store arealer og fortsætte som hidtil på de øvrige jorder.

i) I en tid med generelle tendenser til stagnation på væsentlige afsætningsmarkeder for traditionelle landbrugsprodukter repræsenterer økologisk jordbrug en potentielt ekspansiv sektor for produktion og afsætning af særlige kvalitetsprodukter med begrænsede merpriser til landmanden. Udstrækningen af disse markeder både indenlands og på eksportmarkedet er vanskelig at fastlægge nøjagtigt. Det er imidlertid almindeligt antaget blandt nogen af de største danske afsætningskæder for fødevarer, at mellem 10 og 20 pct. af det hjemlige fødevarer salg kunne afsættes som økologisk dyrkede produkter.

Nyere danske og udenlandske undersøgelser (jf. f.eks. Christian Tønnesen »Alternative produktionsystemer i dansk landbrug – vilkår og problemer«, Roskilde Universitetscenter, 1986) peger på,

at økologisk jordbrug kan være ligeså rentabelt for den enkelte landmand som traditionel drift, når den økologiske drift først er bygget op. Det skyldes bl.a. muligheden for øgede priser på produkterne. Men især skyldes det, at sparede udgifter til kemiske hjælpstoffer mv. i vidt omfang kompenserer for de lavere udbytter efter en årrække.

Der er imidlertid i dag brug for, at Folketinget gennem en række særforanstaltninger dels hjælper de enkelte bedrifter gennem den såkaldte omlægningsfase, dels sikrer en udviklingsstøtte til opbygning af en forarbejdnings- og afsætningssektor for økologiske produkter.

Omlægningsfasen udgør en specielt vanskelig fase for det økologiske jordbrug og er i dag en afgørende hindring for, at flere landmænd lægger om. Der er brug for ekstra kvalificeret rådgivning. Men overgangen væk fra brug af kunstgødning og sprøjtemidler indebærer normalt *i alle tilfælde* et ekstra udbyttefald. Det gælder, indtil en højere biologisk aktivitet og dermed omsætningen af næringsstoffer i jorden er opbygget. Det tager også tid, før det alsidige sædskifte effektivt holder ukrudt og skadedyr nede på et acceptabelt niveau.

Samtidig er en del af omlægningsfasen en periode, hvor landmanden ikke får en merpris for sine produkter, og det er en periode, hvor der normalt skal lægges mere arbejde i bl.a. jordbehandling og lugning, end det økologiske system på længere sigt behøver at kræve. Omlægningsperioden udgør normalt en periode på mindst 5 år, indtil betingelserne for alternativet stabiliserer sig.

Økologisk jordbrug bør fremmes og tildeles støtte som et landbrug, der forebygger miljøska-der og derved sparer samfundet for udgifter til udbedring af miljøska-der på et senere tidspunkt. Langsigtede miljøska-der af en given produktion påvirker sjældent den enkelte virksomheds økonomi direkte. Omkostningerne lægges i stedet over på samfundet. For økologiske jordbrug indebærer det forebyggende arbejde nogle ekstra omkostninger, som samfundet med rimelighed bør søge at kompensere i en situation, hvor konkurrencen med det konventionelle landbrug, der i mindre grad tænker på miljøomkostninger, er hård.

Økologisk jordbrug har i dag også svært ved at udnytte nogle af de nuværende støtteordninger til landbruget. Økologiske jordbrugere dyrker f.eks. mange proteinafgrøder, men kan ikke få del i EF-tilskuddene hertil, fordi den enkelte landmand anvender afgrøderne i egen bedrift i stedet for at sælge afgrøden til en anden landmand med husdyr.